

ONZE RUBRIEK VOOR BEGINNERS: BURGERLIJKE STAND: DE OVERLIJDENSAKTE

Naast de geboorte is het overlijden voor ieder mens een vast gegeven. In een genealogie is het opzoeken van het overlijden van een voorouder of familielid dan ook essentieel. Voor het modern regiem ligt het gegeven van het overlijden vast in de overlijdensakte van de burgerlijke stand.

We kunnen deze akten het gemakkelijkst opsporen door het raadplegen van de tienjaarlijkse tafels.

Inhoud van de overlijdensakte

Om te weten wat een overlijdensakte moet bevatten gaan we opnieuw het Burgerlijk Wetboek nazien. Meer bepaald hoofdstuk IV. Art. 78 bepaalt dat de akte van overlijden wordt opgemaakt door de ambtenaar van de burgerlijke stand op aangifte van twee getuigen. Alhoewel voorkeur wordt gegeven aan naaste bloedverwanten van de overledene (en bureu) als getuige is dit zeker niet altijd het geval. In ieder geval dienen we de namen en andere gegevens van deze getuigen zorgvuldig te noteren. Ze kunnen bij verdere opzoekingen belangrijk zijn. Het zijn trouwens elementen die we in de familiegeschiedenis kunnen noteren.

Art. 79 bepaalt verder wat de overlijdensakte moet bevatten. Ze vermeldt de voornamen, de naam, de woonplaats, de plaats en datum van geboorte van de overledene; de voornamen en de naam van de echtgenoot, indien de overledene gehuwd dan wel weduwnaar of weduwe was; de voornamen, de naam, de geboortedatum en de woonplaats van de aangevers en, indien zij verwant zijn, hun graad van verwantschap. Bovendien bevat dezelfde akte, voor zover die bekend zijn, de voornamen, de naam en de woonplaats van de ouders van de overledene.

Alhoewel de wet voorzag dat de ambtenaar van de burgerlijke stand zich moest vergewissen van het overlijden, wordt in de praktijk genoeg genomen met de vaststelling gedaan door een geneesheer, die hiervoor een speciaal getuigenschrift aflevert. De arts moet zeker vaststellen of er geen sprake is van schijndood of van een gewelddadige dood. Algemeen wordt het overlijden binnen de 24 uur aangegeven. Laattijdige aangiften zal de ambtenaar slechts inschrijven na een vonnis. Maar wat onder laattijdig wordt verstaan werd niet nader bepaald. Art. 77 bepaalt trouwens dat geen teraardebestelling kan geschieden zonder een kosteloos afgegeven verlof van de ambtenaar van de burgerlijke stand, die dit slechts kan afgeven nadat hij het overlijden heeft vastgesteld, en eerst vierentwintig uren na het overlijden, behalve in de gevallen door de politieverordeningen bepaald.

Inhoud is verschillend naar gelang de tijd

Laten we er evenwel op wijzen dat hetgeen de akte moet vermelden niet altijd hetzelfde is geweest. In vroegere overlijdensakte zal men tevergeefs naar de geboortedatum van de overledene zoeken. Meestal wordt alleen de leeftijd opgegeven. Wel werd vroeger het beroep opgegeven van de overledene, een belangrijk gegeven voor de familiegeschiedenis. Ook van de getuigen noteerde men het beroep, niet de geboortedatum, wel de leeftijd. Onder leeftijd verstond men de vermelding van de volle jaren. De akte bevatte naast de dag ook het uur van overlijden alhoewel dit geen wettelijke verplichting was. Er waren dus vermeldingen in de overlijdensakte die verplicht en andere die facultatief waren. Ze zijn daarom niet van minder belang.

De overlijdensakte dient om de overledene zo goed mogelijk te identificeren. Het is dus van belang dat de ambtenaar naast de juiste familienaam ook alle

voornamen noteert. Toch zien we wel eens verschillen tussen de voornamen in de geboorteakte en de voornamen in de overlijdensakte. Zo worden voornamen wel eens vertaald en wordt een Carolus Ludovicus of een Karel Lodewijk een Charles Louis. Veelal is het de vermelding van de partner of van de ouders die zorgt voor een duidelijke identiteit. Opzoekingen naar ongehuwde partners kunnen daarom wel eens voor problemen zorgen.

Wat we nooit vinden in een overlijdensakte is de doodsoorzaak. Zelfs als die de overledene tot eer zou strekken is vermelding hiervan uitdrukkelijk verboden. Ook omstandigheden mogen niet in de akte staan. Eén uitzondering echter: sedert de wet van 28 juli 1948 kan men de vermelding “stierf voor België” in de rand neerschrijven.

Speciale gevallen

Een speciaal geval is een levenloos geboren kind. Deze worden niet ingeschreven in de geboorteregisters, wel in de overlijdensregisters. Er wordt niet vermeld dat het kind doodgeboren is, noch hoeveel dagen het eventueel zou geleefd hebben. Alleen dienen de aangevers melding te maken dat ze een levenloos kind hebben vertoond. Voordien werden geen voornamen gegeven, hierin is onlangs verandering gekomen. De aangifte van een levenloos kind gebeurt vanaf minstens zes maanden zwangerschap, ook na miskraam of ontijdige bevalling. Ook hier moet de ambtenaar een toelating tot begrafenis afleveren. Bij tweelingen moeten twee akten opgesteld worden, indien moeder en kind zouden overlijden moeten eveneens twee akten opgemaakt worden.

In geval van overlijden in een ziekenhuis of een andere gelijkaardige instelling zijn de bestuurders hiervan verplicht binnen de 24 uren melding te maken van het overlijden. De verplichting berust dan niet langer op de bloedverwanten of de bureu. Belangrijk is dat de ambtenaar van de burgerlijke stand een afschrift van de overlijdensakte moet bezorgen aan zijn ambtgenoot van de laatste woonplaats van de overledene, die deze akte in zijn registers zal overschrijven. Iemand die dus in Kortrijk overlijdt, maar in Lendeledede woont krijgt dus een overlijdensakte in de registers van Kortrijk die overgeschreven wordt in de registers van Lendeledede. Ook in de jaarlijkse en tienjaarlijkse tafels zal men in beide gemeenten een verwijzing terugvinden. Een waarschuwing dus als men zijn gegevens uitsluitend op de tafels zou baseren.

Bij gelijk welke gewelddadige dood of vermoeden hiervan kan geen begrafenis plaatshebben voor er proces-verbaal werd opgemaakt door een officier van politie, bijgestaan door een geneesheer. Een overlijden van een persoon van wie het lijk niet werd teruggevonden, kan slechts na vonnis in de registers van overlijden worden neergeschreven.

Het is misschien nuttig te weten aan welke overheden een akte van overlijden wordt overgemaakt. We hebben al melding gemaakt van personen die niet in hun gewone woonplaats stierven. Wanneer de verblijfplaats van de overledene niet dezelfde is als zijn woonplaats, wordt het uittreksel gestuurd naar de gemeentelijke overheid van zijn verblijfplaats. Dit is nodig om de bevolkingsregisters bij te houden. Is er een overlijdensakte opgemaakt van een onbekend persoon dan wordt een afschrift hiervan bezorgd aan de provinciegouverneur. Ook van vreemdelingen moet een afschrift gestuurd worden naar de provinciegouverneur. Een uittreksel wordt gestuurd naar het ministerie van justitie. Een akte wordt ook gestuurd naar het land van herkomst, voor zover dit door internationale overeenkomsten is bepaald. Bij het overlijden van adellijke personen wordt een letterlijk afschrift bezorgd aan het ministerie van buitenlandse zaken. Dit is ook het geval voor personen die lid zijn van de Leopoldsorde.

Bij geval van overlijden moet de ambtenaar van de burgerlijke stand schriftelijk kennis geven aan de vrederechter van het kanton waartoe woonplaats van overledene behoort. Ook het kantoor van de successierechten dient door de gemeente van een overlijden op de hoogte gesteld te worden. Aan het ministerie van justitie moet van iedere persoon ouder dan tien jaar een overlijdensbulletin overgemaakt te worden. Van iedere persoon die uit de ouderlijke macht ontzet is dient een overlijdensbericht gestuurd te worden aan de procureur des konings.

Zoeken naar niet bekende woonplaats en datum van een overlijden

Indien we de woonplaats en/of plaats van overlijden van een persoon niet kennen, is het terugvinden van de overlijdensakte niet altijd gemakkelijk. Men kan uiteraard eerst de tafels van de omliggende gemeenten van vroeger gekende plaatsen controleren. Maar soms is dit een hopeloze zaak. We doen er best aan eerst de huwelijksakten van alle kinderen op te sporen. In geval van overlijden van één van de ouders wordt in de huwelijksakte hiervan melding gemaakt. Een beter middel is het raadplegen van de bevolkingsregisters. Deze noteren immers de plaats waarheen een persoon is uitgeweken. Ook via andere bronnen (registratie, notariaat, pers, documenten bewaard in gemeentearchief, enz.) kan een overlijden achterhaald worden. Er zijn ook de kerkhoven en de mondelinge overlevering.

Johan Roelstraete

Bibliografie

Burgerlijk wetboek

R. DE MAN, *De nieuwe commentaar op de Burgerlijke Stand in België*, Heule, s.d.